СВОБОДА

SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXIII. Ч. 260. Джерзи Сити, Н. Дж., субота, 7. падолиста, 1925.

VOL. XXXIII. No. 260. Jersey City, N. J., Saturday, November 7. 1925. THREE CENTS

Президент видасть заяву про вуголь, але не про страйк.

ВАШИНГТОН, 5. падолиста. — Президент Кулидж постановив говорити в своїй промові з приводу отворення сесії конгресу про вуглеву справу, але рівночасно постановив обмежитися лишень до питання, які нові закони потрібні про вуголь. Він думає далі держатися на боці від справи страйку вуглевих робітників.

НОВІ ПОДАТКОВІ ПРОЄКТИ.

ВАШИНГТОН, 5. падолиста. — Комісія приходів у палаті послів ще далі радить над новим податковим законом. Комітет уже приняв прихильно проект, після котрого батьки родин малиби бути звільнені від податків, сягаючих до півчверта тисяча долярів у рік.

СПРАВА ІТАЛІЙСЬКИХ ВОЄННИХ ДОВГІВ ІДЕ ПИНЯВО ВПЕРЕД.

ВАШИНГТОН, 5. падолиста. — Американсько-італійська конференція для вирішення сплати італійських воєнних довгів ще далі дебатує над питанням, кілько Італія може платити, не наражуючи себе на фінансову руїну. До згоди все ще далеко.

ЧЕРЕЗ ВИБОРИ ПЕРЕСПАВ ВИБОРИ.

ДЖЕРЗИ СИТІ, Ню Джерзі, 5. падолиста. — Сусіди 65-літного Петрика Лема зявилися на одній місцевій поліційній стації та заявили, що вони занепокоєні за нього, бо не бачили його через три дні. Вони пробували зайти до нього до хати, але найшли комнату замкнену на ключ зі середини. Вони мають страшне предчуття.

Капітан поліції післав двох патрольменів на розвідки. Один з них дістався на дах дому, а звідти по огневій драбині до мешкання Лема. Через вікно бачив він Лема лежачого в одіню на ліжку. Патрольмен вибив вікно, отворив його й зайшов до середини. Лем не рушався. Патрольмен свиснув своею поліційною свиставкою. Лем не рушився. Полісмен потряс ним. Лем пробудився і сів на ліжку.

„Котра година?” спитав він по хвили. ”Я мушу йти на голосованне”.

Лем здивувався немало, довідавшися, що се вже четвер. Він пояснив полісменам, що з приводу виборів він напився дещо в понеділок вечером та пішов домів проспатися, щоби на другий день встати на вибори. Полісмени казали, що се одинокий демократ гудсонського повіту, що не голосував.

НЕЩАСНІ ПРИГОДИ КОРАБЛІВ ЧЕРЕЗ БУРІ.

ГАФТОН, Мишиґен, 5. падолиста. — Стації бездротного телеграфу переловили бездротні депеші, вислані канадійським паровим кораблем Гемоником, що він находиться в небезпеці затоплення недалеко від острова Карібу. Корабель втратив корабельну шрубу та здався на ласку й неласку бурі, що жене зі скоростю 50 миль на годину. Пароходи Томасон і Фейслі пішли йому на ратунок.

Ті самі стації переловили другу депешу подібного змісту від парохода Віліема Робертса, котрий теж втратив шрубу та находиться тепер на озері Гюроні недалеко від Пуан о Барк. Він теж упав жертвою лютої бурі, що навістила нині сполудня й в ночи Великі Озера. Буря була така люта, що богато кораблів утекло до портів.

НЕДОСПІЛИЙ МОЛОДИЙ УБИЙНИК.

ДІТРОЙТ, Мишиґен, 5. падолиста. — 7-літний хлопчина Петро Сарфано стрілив до своєї 5-літної сестри Марії з батькового револьвера та пострілив її тяжко за те, що вона в сварці назвала його малпою. Дитину відставлено до шпиталю, де лікарі не роблять великої надії на її виздоровлення.

ПИЯТИКА СЕРЕД СТУДЕНТІВ У ЧАСИ ПРОГИБІЦІЇ.

ОКСФОРД, Огайо, 5. падолиста. — Президент Міямського університету заповів студентам сього університету, що він не дозволить більше на масові прогульки студентів на гри з другими університетами, якщо студенти не закинуть звичайних у сих случаях пиятик. На послідній грі президент бачив коло півтора сотки пяних студентів і студенток. Він домагається від студентської організації, щоби вона сама покарала винуватих.

ЗАТОПЛЕННЯ КОРАБЛЯ.

ВЕСТ ПАМ БІЧ, Флорида, 4. падолиста. — На пісковій лаві застряг вітрильний корабель Дженесі, якого його властитель уживав для прогульок. Всю залогу корабля, зложену з 11. моряків, перебрали з великим трудом і небезпекою серед розбуреного моря на корабель прибережної сторожі.

РОЗБИШАКА ПАНСЬКОГО ПОХОДЖЕННЯ.

РОЧЕСТЕР, Ню Йорк, 5. падолиста. — Поліція заявляє, що Джордж Андерсон, відомий розбишака й вбийник, що погиб недавно в бійці з поліційним детективом у Москеґоні, в стейті Мишиґен, походить зі шляхотської данської родини, котра ще й досі думає, що її член під іменем займається бизнесом яко Іван Даль фон Телер.

СКІЛЬКИ АМЕРИКАНЦІ ВИДАЮТЬ У ПАРИЖІ?

Статистика обчислила, що Американці, які приїздять до Парижа, головно в літних місяцях, до Франції, видають денно пять міліонів долярів на закупна. В самім Парижі видавали 3 до 3 і пів міліона долярів денно. А всі чужинці, що приїхали в місяцях липні, серпні й вересні, видали величезну суму 500 міліонів долярів.

ЗБІРКА БАНКНОТІВ ВАРТОСТИ 600 МІЛІОНІВ ФУНТІВ.

Лондонський купець Кетлінґ довідався на своє здивування, що має збірку банкнотів, фантастичної вартости. По батькови одідичив збірку банкнотів, яку зачав був збирати ще його дідо. Потім збирав його батько і він сам. Він і не думав над цим, щоби питатися, яку вартість має збірка. Щойно як йому порадили збірку заасекурувати, цих 27 тисяч банкнотів, він прикликав для оцінки знавця Тепер на диво довідався, що збірка має вартість 600 міліонів фунтів стерлінґів. Багато банкнотів із тої збірки вже взагалі ніде нема, так приміром банкноти видані тому 400 літ у Китаї, а зроблені з паперу з листя морвового дерева. Крім того в збірці є всі англійські банкноти від 1713 року, таксамо є там усі американські банкноти, з портретами й підписами ґенералів американських північних і південних стейтів. Багато є теж банкнотів із часів воєн, революцій і інфляцій. Є там банкноти, які підчас революції видавали поодинокі французькі міста й округи, таксамо дуже рідкі банкноти з часів бурської війни. Багато місця займають німецькі банкноти з часів війни й інфляції.

ОСТРОВ СВ. ОЛЕНИ.

Анґлійський престолонаслідник відвідав остров св. Олени підчас подорожі з Південної Африки до Півд. Америки. Анґлійські газети подають при тій нагоді опис острова. Населення числить три тисячі душ. Одиноке місто Джемставн, таке завелике, як яке пепоказне анґлійське містечко. Анґлійське військо заступлене 14 вояками. В 1914 р. згинула Наполеонова папуґа, яка знала сказати: „Бідний Наполеон!” Одинокий ще живучий сучасник Наполеона, то величезна черепаха, що є в ґубернаторськім саді. Її літа є доказані. Лонґвуд, рожева хата, де помер Наполеон, є тепер власністю французької републики. Там є окремий представник Франції, що пильнує хати. Два французькі, підстаршини стоять на варті, щоби так віддавати честь найбільшому французькому полководцеві всіх часів.

ПТАХИ У КИТАЇ.

Птахів у Китаї дуже багато, але нема співучих. Улюбленим птахом Китайців є ластівка Горобці в південному й середньому Китаї такісамі сміливці як і в инших краях. Галки (круки), бекаси (вівчарики) і птахи, що жиють на мочарах є численні. На краях вод багато птиць, як качок і гусей. В середніх провінціях плекають дуже гарні мандаринські качки. Опірення її ще ріжноманітнійше як папуг і колібрів. Є ріжні роди папуг. Із роду курей годиться передусім згадати золото-срібного фазана. Плекають його так як домашні кури і пави дуже багато. Піря з павиного хвоста цісар роздавав мандаринам на знак їх становища.

З ІСТОРІЇ БУЛЬДОҐА.

Вже старинні Римляне плекали бульдоґів, щоби вони виконували головну ролю у боротьбі звірів. В Анґлії звісні були бульдоґи вже за часів римського цісарства й служили там сотки літ для розвеселення, коли виступали до бою з дикими биками. Сила їх укушення, кріпкі ноги помагали при вискакуванню на звіра. А навіть вистаючий-ніс із отвертими ніздрями помагав бульдоґови, як вівся в ніс бика, щоби не вдусився. Та як минулися боротьби звірят, бульдоґ стався люксусовим псом і здеґенерувався, затратив воєнні прикмети. Анґлійський майор Гардінґ Кокс, який плекає бульдоґів, каже, що нині бульдоґ не має вже тих воєвничих прикмет. У вигідному життю вони зробилися повільні а навіть боязкі. То вже лише тінь колишніх грізних собак.

ПАТРОН АВТОМОБІЛІСТІВ.

Французькі автомобілісти вибрали собі святого патрона, а саме святого Христофора з Жажоле. Досі про того святого й мало хто знав. І не знали про нього більше ніщо, як лише те, що при якімсь вуличнім нещасливім випадку кінь кинув його на землю і так він згинув. Видно, його смерть має бути символом-пересторогою для автомобілістів, щоби шанували життя піших, скільки можливо.

„ҐОРКИЙ СПІВАК, ШАЛЯПІН НІНАЩО!”

Славний співак Шаляпін, що тепер перебував у Біяріц, оповів пригоду, яка була давно приключилася йому й Ґоркому. Оба, цебто Шаляпін і Ґоркий, знаються з дитячих літ. Оба пробували щастя при ріжних зайняттях. Раз явились оба перед радником артистичного відділу, який приймав артистів до царської опери. Ґоркого він прийняв, Шаляпіна відправив. Дав йому таку ноту: „Має злий уклад голосу, не знає навіть найперших початків музики, з нього ніколи ніщо не буде”.

АЛЬКОГОЛЬ ІЗ МУЧНОЇ ПАРИ.

В Берліні італійський інжинір Маріо Андрузіяні збудував апарат, який добуває з пари високопроцентовий алькоголь із пари, яка виходить із хліба підчас випікання. Проби переведені в кооперативній пекарні в Берліні виявили, що на 100 кґ. випеченої муки можна було здобути 1 літру алькоголю 65—85 процентового. Такі самі проби переведено в медіолянських пекарнях. Коли цей винахід дасться зужиткувати практично, тоді значну часть бараболь, яких уживається до виробу горівок, можна буде обернути для апровізаційних цілей.

ОСТАННЄ СТАДО АФРИКАНСЬКИХ СЛОНІВ.

В південній Африці недалеко Порт Елізабету є ще одно-одиноке стадо дико жиючих слонів. Але і їм грозить небезпека, що вигинуть. Стадо цих около 40 слонів жиє на кусні землі, який вважають природним охоронним парком. Але слони мусять час до часу кидати той охоронний парк, як ідуть до водопою. Тоді фармери полюють на них. Африканський уряд хоче закупити ще більше землі, щоби до парку належала Сандей Ривер і щоби так охоронити слонів.

Заговір на життє італійського диктатора Муссолінія.

РИМ, 5. падолиста. — Італійська влада викрила заговір на життє премеіра і провідника фашістів Беніта Муссолінія.

Заговір приготовляв ґенерал Люіджі Капелльо, один з провідників масонів, і бувший соціялістичний посол Занібоні. Вони зібрали були в готелі Драґоні ручні бомби, рушниці і револьвери для убиття Муссолінія підчас вчерашнього сбходу 7-літних роковин здачі австрійської армії італійській, коли Муссоліні промовляв з балькону палати Кіджі, зараз напроти готелю Драґоні. Та арештованнє обох підозрілих і захопленне оружя й амуниції ударемнило замах.

Занібоні недавно приїхав з Парижа, де серед Італійців аґітував проти фашізму і Муссолінія, і від того часу тайна поліція слідила за ним, поки не викрила цілої змови.

Сьогодня подано цілу справу до прилюдного відома і публика з радости, що Муссоліні спас своє життє, уладила йому велику і грімку овацію.

МУССОЛІНІ ДО ФАШІСТІВ.

РИМ, 5. падолиста. — По викриттю заговору на життє премієра Муссолінія правительство зачало репресії з того приводу проти масонів і соціялістів, одначе боялось, щоб репресії не викликали великої боротьби в цілому краю і тому премієр Муссоліні видав такий „указ” до фашістів:

Відомість про замах на моє життє не сміє викликати репресій з боку фашістів. Порядок мусить бути удержаний під кождим оглядом. Сього вимагаю з найбільшою строгостю.

Невдалий замах показує, що противники стратили вже всі засоби і беруться до крайних.

Правительство видало вже запорядження проти заговірників і заняло всі масонські льожі та розвязало соціялістичну партію і заборонило соціялістичну ґазету Джустіція.

Я певен, що всі фашісти повинуються сьому наказови.

Муссоліні.

ПОЛІТИЧНА ПРОМОВА БОЛДВИНА.

ЛОНДОН, 5. падолиста. — Премієр Болдвин виголосив сьогодня промову на великому зібранню. У своїй промові він не хотів критикувати Франції за події в Сирії, кажучи, що вона там має великі трудности.

Згадав про грецько-болгарський конфлікт і зазначив, що Греція і Болгарія покинули привилеї, які їм яко членам Ліґи Народів прислугують, і не віддали спору її мировому судови, а самі між собою зачали війну.

Вкінці сказав, що він вірить, що Европа тепер на шляху до мира.

СПРАВА МІСТА КЕЛЬНА.

ПАРИЖ, 5. падолиста. — Ноторична аліянтська „конференція амбасадорів” радить над сим, коли опорожнити і віддати Німеччині її окуповане місто Кельн.

ЛЕТУНИ ВІДХОДЯТЬ.

ПАРИЖ, 5. падолиста. — Американські летуни з ескадрилі Ляфаетта, котрі воювали з Французами проти ріфського населення в Мароку, забираються відтам 15-ого с. м.

ПРИЗНАННЄ РЕЗИ ХАНА.

ЛОНДОН, 5. падолиста. — Анґлійське правительство переслало тимчасове признаннє влади Рези Хана в Персії.

Ся влада, як відомо, є теж тільки тимчасова, бо перський меджиліс доручив їй веденнє держави, поки новий меджиліс яко установчі збори не вирішить остаточно справи форми державного правління в Персії.

З Тегерану, столиці Персії, повідомляють, що також російське совєтське правительство признало нову владу в Персії, та що в Персії панує повний спокій і порядок.

ДОКУМЕНТИ КОЛЮМБА БУДУТЬ В ФИЛАДЕЛФІЇ.

МАДРИД, столиця Еспанії, 4. падолиста. — Еспанія пришле на виставу з приводу 150-літних роковин проголошення независимости Злучених Держав, яка буде в 1926 році в Филаделфії, документи, які належали до відкривця Америки, Христофора Колюмба.

Король Альфонсо пришле дорогоцінности з коробкою, які королева Ісабелля була заставила, щоб добути гроші на подорож Колюмба.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

За оголошення редакція не відповідає.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

В Канаді належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

УПАДОК КЛЕНА

Сьогорічні осінні вибори не зазначилися майже нічим. Як звичайно, в однім місци добули більше політичної сили демократи, в другому републиканці, але далеко йдучих змін не було слідно. Навіть упадок соціялістичних голосів у осередках соціялістичної агітації, як приміром у Ню Йорку, не був несподіванкою. Одинока поява, що справді заслугує на близчу увагу, се зменчення політичної сили Ку-Клакс-Клена.

Як відомо, ся потайна організація росла серед повоенного росчаровання, як гриби ростуть на розгниваючій матерії. Ку-Клакс-Клен був відгуком европейських шовінізмів в Америці. Як панслявізм, пангерманізм, як польський або мадярський шовінізм, так само й Кленізм голосив ненависть до всего, що хоч трохи відріжняється від пересічного. На думку провідників Клена, Америка повинна заховати чисту расу, себто дати перевагу потомкам перших іміґрантів. Як сі іміґранти були з анґлійської раси, протестантської релігії, так і на будуче суспільна й політична перевага мала бути в руках людий анґлійської раси та протестантської віри.

Зі сього вийшла сейчас ціла низка ненавистий: ненависть до Муринів, які хочуть добути собі рівноправности з білими; ненависть до католиків, православних і жидів, які своїми політичними голосами загрожують перевазі протестантів; ненависть до іміґрантів не-анґлійського походження; ненависть до іміґрантів, які своїми голосами ослаблюють упливи американських уроженців.

Всяке громадянське стремлінне, якеб безглузде воно не було, старається сейчас оперти на наукові виводи. Те саме було й з Кленом. Ще не встиг Клен виступити зі своїми претенсіональними домаганнями, а вже найшлися нібито вчені, які всі претенсії Клена стали доказувати науково. Терпеливі друкарські преси посипали ґазети й журнали, в яких доказувано, що одинокою расою, яка надається для хазяйнування світом, є біла раса, а з неї саме та частина, що розсілася по західній і північній Европі, себто Анґлійці, Шкоти, Німці й Скандинавці. Їх обнято одною спільною назвою „нордійської раси". Посипалися навіть книжки, в яких нібито вчені доказували „незбитими фактами історії", що кождий народ у світі здобув собі самоуправу лишень у такім степени, в якім він має сеї „нордійської" крови.

Підливаний такою науковою гноївкою, Клен розростався, як лопух за стайнею. В кождій околиці він удоволяв кого другого: в одній околиці старим протестантам було забогато Айришів, і їм злюбилася проповідь ненависти до католиків; в полудневих стейтах потомки білих панів ненавиділи перші признаки суспільного піднесення серед Муринів; неодного родовитого боягуза болілю, що іміґрант-горожанин сповняв підчас війни горожанської обовязки краще, від нього. Не було й дивниці, що ся орґанізація, яка мала в собі стільки ідей, бо властиво не мала ніяких, росла й розвивалася.

З її зростом стало бути корисним належати до неї. Горнулися туди адвокати, лікарі, купці, всі, щоби мати клієнтів. Потягнули туди й політики, і вони старалися використати Клен для своїх партій. Коли яка партія не дала потягнутися на службу Кленови, то Кленсмени вже постаралися о те хочби, щоби партія проти Клена не виступала. Відомо, що при послідних президіяльних виборах ні одна партія не здобулася на отвертий виступ проти Клена.

Зі силою й впливом прийшла корупція, гниль. Провідники Клена частенько набирали незавидного розголосу за скандальні вчинки, а то й за звичайні злочини. Прийшло нарешті до його росколу. Та кожда частина росколеного Клена ще кидалася, як розрізана гадюка. При виборах члени Клена вели завзяту кампанію проти всякого, котрого вони підозрівали за католицьку віру, за жидівське або іміґрантське походження, за прихильність терпимости релігійній або національній, за звичайну громадянську поступовість. Потайні циркулярі при кождих виборах маркували кождого кандидата, чи він є член, чи ворог, чи байдужий до Клена. Часто такі опінії діставалися до публичного відома, і деякі кандидати набирали значіння яко прителі або вороги Клена. В сей спосіб громадянство могло знати, за ким попадали голоси, на скільки виборці схиляються за, чи проти Клена.

Таке було й сього року. Ряд кандидатів у ріжних стейтах кандидував виразно на кленівську лісту. Клен виразно замаркував других, як своїх ворогів. Та вислід виборів показав, як на долони, що з малими виїмками, сила Ку-Клакс-Клена слабне. Кленові кандидати майже правильно перепадали. Перепали вони навіть на полудни, де Клен перехвалюється великою силою. На основі сих фактів можна догадуватися, що громадянство Америки вже протверезується з военної та повоенної дурійки. Американці вже не дивляться при виборах на те, якої людина раси чи походження, чи до якого вона молиться Бога, а дивляться, на скільки він потрафить послужити громадській справі. Американська політична думка зробила ще один крок до нормального життя.

ПОЧИН ДО ОБНОВИ ГРОМАДСЬКОГО ЖИТТЯ СЕРЕД УКРАЇНЦІВ В ДЖЕРЗИ СИТІ

(Допись з Джерзи Ситі, Н. Дж.)

Час від часу попаде деяка звістка до часописий з українського життя в Джерзи Ситі, та ті звістки ограничені тільки до так сказатиб, скромної роботи, а про працю більшу вісток не було тому, що поправді не було такої праці. Та ось в одному з чисел „Свободи" появилось запрошенне на збори урядників всіх братств і товариств, підписане дд. Ґілем, Онисиком і Угорчаком у справі зачатку громадської праці в нашому місті.

Збори відбулись 28. жовтня с. р. в галі Народнього Дому. Видно, що тутешні Українці зрозуміли вагу зборів, бо прийшли урядники майже всіх товариств на означений час.

Збори відкрив д. М. Угорчак. Предсідателем зборів одноголосно вибрано д. Ст. Гладкого, а писарем І. Щура. По виборі предсідатель уділив голосу д. М. Угорчакови. В своїй щирій промові бесідник змалював наші недомагання в громадській роботі і ясно вказував шлях, яким нам конче треба перти до красшої будучини Українців у Джерзи Ситі. Одним з тих шляхів мала-б бути Орґанізація Горожан Українського Походження. Та орґанізація старалась би в першій мірі, інформувати Американців про наш народ, про наші змагання в боротьбі за свої права по другім боці океану, про кривди і несправедливости, заподіяні нашому народови наїзниками і про наші потреби тут в Америці. Далі, орґанізація старатиметься про вплив в тутешньому мійському уряді і в ріжних місцевих орґанізаціях. Вона постараєся, щоб Американці тутешні числилися з нами як рівний з рівним; щоб міські власти звернули скорше свою увагу в якімнебудь нещастю української родини, а не так як дотепер, що приходили з помочю як мачуха.

Та зате, сказав бесідник, ми мусимо показати Американцям, що ми жиємо; що ми в дійсности є діяльний, свободолюбний народ; що ми так як до праці, здібні і до науки й поступу; що вміємо цінити їх права і вольности. Се докажемо, як зорґанізуємо Горожанський Демократичний Клюб, до котрого впишуться всі як один члени істнуючих тут товариств, а потім і ті, що не належать ще до товариств, без огляду, чи вони вже горожани, чи ще ні. Клюб буде старатись потому помогти кождому дістати горожанські папери, щоби і ми стали в ряди Американців і більше інтересувалися справами краю, до якого вигнала нас лиха доля за кавалком хліба.

Крім політичної праці клюб буде займатися взагалі всякою роботою, яка піднесла-б нас на рівний ступінь цивілізації з Американцями. По найбільшій части буде устроювати лекції та відчити на всякі теми так просвітні як і економічні; постарається зорґанізувати українську школу; буде уладжувати всякі забави та пікніки і взагалі інтересуватися всякими справами нашого національного і тутешнього місцевого життя.

По скінченню бесіди про Горожанський Клюб бесідник пригадав про свято Першого Падолиста і закликав до участи в ньому усі товариства.

Програму свята предложив д. Ґела.

Збори перше обговорили справу обходу Першого Падолиста, дня проголошення независимости Західної Української Держави і одноголосно ухвалили повідомити всіх своїх членів, щоби прибули всі в неділю на се так велике торжество.

Посім обговорювано справу Горожанського Клюбу. Майже кождий урядник одобрив думку д. Угорчака. Ухвалено клюб назвати: UKRAINIAN DEMOCRATIC ORGANIZATION. Заки орґанізація увійде в життє, ухвалено переговорити сю справу на мітинґу кождого товариства. Кождий урядник забрав зі собою членські зголошення (аплікації). Відтак ухвалено зійтись на слідуючі збори в середу, 25-ого падолиста с. р. і на сім предсідатель замкнув збори.

Слід ще сказати декілька слів до членів товариств, котрі протягом біжучого місяця будуть рішати сю справу:

Від Вас, шановні українські Громадяни, залежить, чи далі сидіти нам як за хінським муром, тихо, спокійно, щоб і чутки по нас не було, чи зачнемо „лупати скалу" темноти і несвідомости та вирубувати вікно світла, правди і поступу. Ви та сила, котра може усунути колоду застою нашого життя в Джерзи Ситі і показати нашим браттям по других містах Америки й Канади, що ми разом з ними можемо сміло ступати дорогою культурних народів світа. Не епускайтесь на нікого, щоб виборов Вам красше життє, щоби представив Вас Американцям у світлі правди, а своїми силами підіймайтеся вгору; беріть живу участь у всякій громадській праці та при помочі здібнійших своїх провідників, людий щирої праці, прямуйте до створення сильної орґанізації американських горожан українського походження, яка старалась би попровадити працю на користь і славу українського народу!

Всі як один на Ваших мітинґах впишіться в члени сеї орґанізації!

Іван Щур.

ЩО Я ЧУВ І ВИДІВ В ДЖЕРЗИ СИТІ, Н. ДЖ.

(Допись з Джерзи Ситі, Н. Дж.)

Лиха доля нас вигнала до Америки, а тут ми розсіяні по всіх місцевостях сеї держави і жиємо як хто може поміж ріжними народностями, які теж приїхали сюди як еміґранти. Старші іміґранти звуть себе Американцями а ті, що тут народились, цілком слушно називають себе справжніми Американцями. Від них ми много навчились і оскільки можливо, їх наслідуємо в життю домашнім і громадськім. Жиємо розсіяні, тому, що кождий жиє там, де може заробити на життє для себе і для своєї родини. Така всіх доля в Америці, тож і ми з нею мусимо погодитись по волі чи проти волі.

Я живу коло Скрентону, Па., а мої краяни в околиці Ню Йорку. Мій найліпший шкільний товариш живе в Джерзи Ситі, Н. Дж. Він працює у фабриці, а я в майнах. Хотяй ми були товаришами і жили зі собою близко в старім краю, то [illegible] доля нам недописала жити разом в Америці. Від довшого часу збирався я відвідати свого товарища, однак не було нагоди. Аж тепер випав майнерський страйк, праці нема, от я і поїхав до Джерзи Ситі, Н. Дж., до свого товариша на який тиждень, два. Думаю, побачу Ню Йорк і краянів, дім У. Н. Союза, Свободу, і придивлюся, як жиють Українці в Джерзи Ситі. Приїхав я в понеділок, 26. жовтня с. р. Перед приїздом не завідомив свого товариша, хотяй часто переписувалися зі собою і коли він мене побачив, сердечно мене привитав і зі свого мешкання не випустив. Сказав мені: Зістанься у мене на так довго, аж вернешся домів. Я йому сказав, що яких десять днів буду в сих околицях, а опісля вернусь до своєї рідні і між майнерів. Розгостився як дома і почали ми розмову то про се то про те, бо мусите знати, [illegible] літ, хотяй також страйки бували в тім часі. Постарілися. Оба ми жонаті і маємо діти, одним словом, обовязки. Та коли вже наговорились доволі як на першу стрічу, зачали переглядати Свободу. Коли так переглядали, найшли там повідомленнє про мітинґ урядників всіх товариств і братств в Джерзи Ситі, Н. Дж. Читаю се повідомленнє і питаюсь товариша свого, що то має значити. „Започаткованнє орґанізаційної праці, і т. д." — каже він. „А чи у вас нема такої спільної орґанізації всіх товариств і братств в Джерзи Ситі, для спільної праці?" — питаюсь я. Я думав, що тут, де є У. Н. Союз, його столиця, і де друкують Свободу, то повинна робота орґанізаційна бути на першім місці. „І була би певно, сказав товариш, якби не те, що наш нарід пережив тут в Джерзи Ситі за послідні роки. В парохії настав був розлад. Дійшло до того, що нарід мусів основати нову парохію в другій частині міста, однак задля браку відповідного церковного будинку годі було поширити сю нову парохію на загал. Більша часть людий наших збайдужніли до всього і до жадної праці не бралися. На долі міста при парохії осталась була незначна ґрупка людий. Кажу тобі, що одні других були зненавиділи і все вичікувало якоїсь зміни. Тепер прийшов новий парох в особі о. Володимира Лотовица і можливо, що наступить зміна на лучше, що дай Боже. Так то ми говорили в ніч пізну, а опісля пійшли спати. Рано мій товариш пійшов до праці, а я пійшов на прохід улицями міста. Наспів вечір. Товариш прийшов з роботи, зїли ми разом вечерю і знов зачалась розмова. Однак мій товариш мене перепросив, кажучи, що мусить іти до народньої галі і приглянутись мітинґови. Я остався дома з ріднею товариша.

Другий день вечір товариш оповідав, що наради на сім мітинґу були вдоволяючі, і що він має повну надію, що в Джерзи Ситі настане справжнє народнє життє після тих рефератів, що він на мітинґу чув, якщо нарід підіпре роботу провідників-орґанізаторів. На сім мітинґу були урядники всіх істнуючих братств і товариств в Джерзи Ситі. Ухвалено перевести спільну орґанізацію всіх істнуючих товариств і братств в один політичний клюб, а також приймати і тих, що ніде не належать. Від сього має зачатись місцева орґанізаційна праця. Сю справу мають переговорити всі товариства і братства на своїх місячних мітинґах в падолисті с. р., а при кінці місяця знов мають мати спільний мітинґ. Також ухвалили пошанувати народнє свято Першого Падолиста в неділю. По вислуханню товариша, сказав я йому, що се знаменитий плян і всі Українці як один в Джерзи Ситі повинні сю і другу річ підперти ділом, без огляду на особисті переконання.

В неділю рано пійшли ми з товаришем до народньої галі. Там видів я поважне число людий, українські й американські прапори місцевих товариств і братств, відділ українських козаків в строях з отаманом на переді. На означений час всі поставали в ряді, ну і я став в ряд з товаришем і так всі зібрані перейшли улицями до церкви св. Петра і Павла.

В церкві о. Володимир Лотович вже служив велику Службу Божу, до якої співав дуже гарно мішаний хор під управою славного диригента д. Андрія Ґели. По середині церкви близко тетраподу був убраний катафальок з написю: „Герої України полягли за волю вітчини". Понад написю лавровий вінець. По обох боках прапори українські й американські і Січовики в строях. Подальше члени товариств і братств з відзнаками на грудях, а далі повна церква народа. По скінченню Служби Божої о. Володимир Лотович виголосив гарну промову, згадуючи про борців, [illegible] поклали своє життя за волю вітчини. В своїй бесіді переповів історію українського народу, його терпіння під ворожою окупацією. Згадав, що нас губить, а що нас може поставити на рівні з народами світа. Нераз мені здавалось підчас бесіди о. Лотовича, що я десь на патріотичному зібранню. При кінці своєї бесіди, о. Лотович взивав громаду до єдности, згоди і спільної праці для вітчини, і просив памятати за тих українських інвалідів, що примирають в нужді в ріднім краю. Опісля попросив присутних перейти до ґалі церковної по богослуженню, де має відбутись концерт з нагоди свята Першого Падолиста. По скінченню мови, о. В. Лотович відправив панахиду за померших героїв української армії. Підчас панахиди хор гарно а сумно співав. Неодин сплакав тихцем, пригадавши собі горе, яке наш нарід переживав і переживає. Неодин з присутних стратив своїх рідних як героїв у боротьбі за вітчину.

По скінченню церковної відправи нарід удався до церковної галі, де був заповіджений концерт з нагоди народнього свята Першого Падолиста. На галю зійшлось як на Джерзи Ситі невелике число людей, однак товариш мені пояснив, що то пізна година (вже була друга пополудні і також, що дуже зимно в галі).

Коли хористи з орхестрою школярів, під проводом добр. А. Ґели виступили на сцену, на гали запанувала тишина. Хор заспівав гимн американських Українців: „Далека ти, а близка нам". Слова сеї пісні і музика мене, а думаю, і других, зворушили. По відспіванню гимну на сцену виступив добр. Михайло Угорчак (якого знаю від літ) і у своїй бесіді змалював історію 600-літньої неволі, переслідувань, боротьби українського народу з національним і політичним ворогом на наших західних землях. Він згадав, що кождому дорога його вітчина, хотяй він чи вона живе в Америці, що ми виїзджали з рідного краю, бо були змушені шукати куска хліба за морем, однак прирікали помагати своїм рідним і вітчині в боротьбі о красшу долю і свободу. Він згадав, що ще перед подїлом польського королівства між Австрію, Росію і Прусію, галицьким Українцям судила доля переживати ляцькі катування. В тих часах знищено українську інтеліґенцію, провідників і всіх свідомих одиниць; а кого не могли Ляхи знищити, то застрашили, значить малосвідомих, неграмотних, бідних селян і мало-міщан, і наложили на них панщину, коршми і що попало. Навіть церкви віддали були в аренду Жидам, які також як пявки знущались над українським народом.

Коли Польщу поділено, Галичина дісталась під опіку мачохи-Австрії. Під Австрією Українці мали право рівности як і инші народи, однак задля браку інтеліґенції, національної свідомости, освіти і з причини зубожіння усього нашого загалу, не потрафили прав австрійської конституції використати для добра народу. Поляки ще шкодили Українцям брехливими доносами і фалшивими обітницями й Австрія згодилась дати Східну Галичину під опіку польських панів. Поманьому вони опікувались українським народом, однак з часом з того забутого сільського і міщанського народу вийшла рідна інтеліґенція, вийшли провідники, які почали працювати по селах і місточках, освідомлюючи народ, не зважаючи на ріжні перешкоди і переслідування. І вже польські пани не могли так свавільно поступати з нашим народом як перше, бо час від часу народ мав своїх представителів у Відні, які домагалися справедливости. Праця академиків, студентів, священиків і іншої інтеліґенції не пійшла на вітер. Нарід пійшов за голосом своїх провідників і з часом українські інституції могли виростати по цілій [illegible] немов гриби по дощі. Товариство Просвіта і Дністер у Львові, читальні, Січи, Соколи, каси позичкові, крамниці, і т. д. Нарід став дбати про себе і свої діти і взагалі народня праця розцвиталась на наших очах. Здавалось, що ще яких літ десять і український нарід буде свобідний від польської опіки та стане паном своєї вітчини. Однак непорозумінне між Австрією і Сербією спричинило війну в 1914 р., з якої повстала світова війна, котра тяглась майже пять літ. Ми в Америці відчували наслідки війни, будучи далеко від вітчини, а що казати про наших рідних, яким доля судила все те не лише бачити, але й пережити. Знущались над дівчатами, жінками, дітьми і стариками всі, хто переходив чи перебував на землі нашої вітчини, Москалі, Німці, Мадяри, Румуни, Турки, Татари, Болгари, Жиди і прочі. Що наш народ переживав підчас війни, не дасться описати. Та настав час, що Австрія розпалась. Наш нарід проголосив независимість з нем 1-ого падолиста, 1918. Сей день став світлим днем нашого відродження і таким останеться на все. Та саме проголошенне не було вистарчаюче. Ворог наш не спав. Польща старалась забрати і тепер українську Галичину яко часть своєї „історичної держави". Прийшлось боронити вільности і свободи Української Західної Републики. І знайшлися вірні сини народу Українські Січові Стрільці. Українська Армія хоробро боролася проти ворога девять місяців, і як би не поміч Франції Полякам, то нині наші рідні в краю, а ми з ними в Америці, тішились би вільністю своєї вітчини, а не сумували як ось сьогодня по широкім світі. Український нарід тепер розділили на чотири части, під Польщу, Румунію, Росію і Чехію. Всі вони „приятелі" однак не наші. Та їх всіх зусилля знищити наш нарід, даремні. Український нарід вже свідомий свого обовязку і певний себе, що правда і свобода вітчини мусить побідити в слушний час і тоді увесь наш нарід стане вільним господарем своєї вітчини. Сказав бесідник, що свято Першого Падолиста останеться днем народнього відродження і в сей день нам треба пошанувати память поляглих наших героїв за вітчину, а також памятати тих героїв, які остались при життю інвалідами, в нужді, голоді і холоді. Нашим обовязком, казав, як Українців, про них памятати і дати їм матеріяльну поміч. Вони дали для вітчини, що для всіх найдорозше, се життє своє, а ми даймо поміч їм і вітчині в долярах. Зложім, що хто може тут в гали і пішлім до рідних в краю. Вкінці бесідник згадав, що свято Першого Падолиста повинно сього року проявити зміну народнього життя і в Джерзи Ситі. Ті непорозуміння, казав, які були у нас, нехай пропадуть. Пізнаймо себе зосібна і всі разом. Зєднаймось всі до спільної праці для добра наших дітий тут в Америці і нашої вітчини взагалі. Лише в єдности і злуці сила і запевнена будучність українського народу. Забудьмо особисті ріжниці а працюймо як один разом з нашими керманичами, а коли так буде, певно осягнемо вільність. На сім бесідник скінчив. Опісля хор продовжав свою програму, а присутні складали жертви для інвалідів і зложили, як я чув, $53. Се гарна сума на мале число присутних.

По відспіванню українського і американського гимну всі вдоволені пішли домів, згадуючи про се, що чули.

Коли прийшли ми з товаришем домів, так я і сказав, що він мав слушність, коли мені згадав, що причиною застою в громаді був церковний розлад.

Коли вже настала зміна в парохії і як я пізнав людей, то вірю, що Джерзи Ситі стане як не на першім місці то бодай дорівнає найлучшим громадам в народній праці в Америці.

[illegible]

ЗОЛОТА КНИГА

Ювилейної Кампанії Українського Н. Союза

ВІД 10 ДО 20 НОВИХ ЧЛЕНІВ ЗОРГАНІЗУВАЛИ:

(Продовження).

Товариство ім. Івана Франка, від. 80. У. Н. Союза, в Вест Гемонд, Інд., зорг. 12 повнолітних і 6 дітий — разом 18.

Сей відділ істнує від 29. вересня 1916 р. Тепер має 41 повнолітних і 15 дітий — разом 56, під проводом уряду: Антін Грицак предсідатель, Теодор Грицак секретар і Михайло Маркевич касієр.

В Ювилейній Кампанії відзначився:

Теодор Грицак, секретар, род. Переволсько, Бучач, Гал., зорг. 12 повнолітних і 6 дітий.

Братство св. Михаїла, від. 211. У. Н. Союза, в Стейплетон, Н. Й., зорг. 12 повнолітних і 6 дітий — разом 18.

Се Братство під проводом Якуба Дяка, Василя Лазара і Марка Каралюса в числі 31 осіб приступило до У. Н. Союза дня 15-го падолиста 1908 р. Тепер має 68 повнолітних і 34 дітий під проводом Василя Карпів, Дмитра Фостик і Полікарпа Рій.

В Ювилейній Кампанії відзначилися:

Дмитро Фостик 5-ох, Василь Карпів 4-ох, Олекса Тіцький 2-ох і Полікарп Рій 1-го.

Кароль Сідзінський.

Товариство ім. Тараса Шевченка, від. 122. У. Н. Союза в Тавнтон, Месс., зорг. 12 повнолітних.

Сей відділ був заснований в грудни 1917 р. і днесь має 33 повнолітних членів. Дітий ще й доси не вписує.

В Ювилейній Кампанії відзначився:

Кароль Сідзінський, секретар, род. Козина, Скалат, Галичина, зорганізував 12 нових членів.

Товариство „Вільні Козаки", від. 236. У. Н. Союза в Сейр, Па., зорг. 12 повнолітних нових членів.

Засноване в грудни 1920 р. Має 44 повнолітних членів. Так як і попоредний відділ, дітий досі не вписує.

В Ювилейній Кампанії відзначилися:

Андрій Багнюк, секретар, зорг. 6-ох і **Микола Бабій**, касієр, зорг. 6-ох.

Товариство ім. Івана Франка, від. 266. У. Н. Союза в Амстердам, Н. Й., зорг. 12 повнолітних нових членів.

Сей відділ був заснований в лютім 1923 р. Має вже 50 повнолітних членів, але дітий поки-що тільки двоє.

В Ювилейній Кампанії відзначилися:

Гнат Бабак 6-ох, Теодор Сюрко 3-ох, Василь Михалюк 3-ох і Василь Поцілуйко 1-го.

Товариство „Над Збручем", від. 280. У. Н. Союза, в Скрентон, Па., зорг. 12 повнолітних нових членів.

Відділ сей заснований в квітни 1923 р. І сей відділ бездітний, бо поки-що має лиш 43 повнолітних членів.

В Ювилейній Кампанії відзначився:

Василь Захарчук, секретар, род. з Терпилівки, Збараж, Гал., зорг. 12 нових членів.

Сетриство св. Ольги, від. 318. У. Н. Союза, в Нортгемптон, Па., зорг. 11 повнолітних і 17 дітий — разом 28.

Є се Т-во мішане і одно з найстарших в організації. Не минали і його ріжні потрясення, однак воно опиралося розбиттю сильнійше чим інші відділи в тій місцевости і так до днесь розвиваєся розумною і чесною господаркою та співпрацею всіх членкинь і членів. Тепер є там 62 повнолітних і 17 дітий — разом 79, під проводом Теодора Демчука як предсідателя, Иосифа Косій як секретаря і Онуфрія Палія як касієра.

В Ювилейній Кампанії відзначився:

Иосиф Косій, секретар, род. Росохуватець, Скалат, Гал., зорг. 8-ох, Теодор Демчук, предсідатель, 3-ох.

Братство Преображення Господнього, від. 29. У. Н. Союза в Рон, Па., зорг. 11 повнолітних і 9 дітий — разом 20.

Сей відділ істнує вже 26 літ бо від року 1899. З членів основателів перебувають там ще Іван Бобак, род. з Карлова, Шарош, Угорщина; Стефан Боднар, род. з Синяви, Шарош, Угр. і Тимко Гулик, род. з Тершани, Кросно, Галичина. Всі вони три приступили до У. Н. Союза в 1899 р. Цілий час перебувають в тімже 29-тім відділі і через 26 літ свого членства ніколи не були суспендовані. Відділ тепер має 85 повнолітних і 45 дітий — разом 130 осіб обезпечених в У. Н. Союзі, а править ним тепер уряд: Андрій Хромчак предсідатель, Василь Федак секретар і Евстахій Яхван касієр.

В Ювилейній Кампанії відзначився:

Григорій Михаліцький, бувший секретар, зорг. 9-ох.

Товариство ім. Івана Франка, від. 74. У. Н. Союза в Ню Кестл, Па., зорг. 11 повнолітних і 8 дітий — разом 19.

Відділ сей зорганізовано в жовтни 1922 р. Має тепер 27 нових членів, 8 таких, що прийшли з переступними листами і 11 дітий — разом 46 всіх обезпечених в У. Н. Союзі. В сю пору сей відділ є під управою: Осипа Мельника як предсідателя, Андрія Лісько як секреттаря і Антона Мундзякевича як касієра.

В Ювилейній Кампанії відзначилися:

Група членів-організаторів від. 74. У. Н. Союза.

Долішний ряд з ліва на право: Андрій Лісько, секретар; Осип Мельник, предсідатель; і Антін Мундзякевич, касієр.

Горішний ряд з ліва на право: Онуфрій Вересюк, Василь Мудрак і Дмитро Булій.

АМЕРИКАНСЬКА ПОЧТА.

Почтовий Департамент Злучених Держав підрахував такі цифри й суми своєї роботи, чи, як він каже, підсумки „найбільшого бизнесу в світі".

Через американську почту проходить що-річно 23,000,000,000 всяких артикулів, й число їх зростає що-року більш як на один. біліон. В тій кількости майже половина листів, — 12,000,000,000 їх почтарі щорічно розвозять і розносять по хатах. Якби зважити їх, то самі ті листи з одного року представляли би тягар яких 133,000 тон.

112 листів на рік припадає пересічно на кожну душу населення Злучених Держав. Що секунди 389 листів ссипають люди в почтові скринки, на протязі одної минути назбирується їх пересічно 23,334, на протязі кождої години 1,400,000.

351,000 чоловіка працює в почтовій службі Злучених Держав. В тім числі 43,677 листоношів розносить щоденно почту у міліони домів і контор американських міст. Окрім того 44,417 так званих сільських розносщиків постачають почту на фарми, шости з половиною міліона родин або близько тридцяти міліона душ, що живуть поза містами. 62,400 почтових службовиків (клерків) приймає й порядкує посилки в почтових будинках, конторах, а 21,316 окремих службовиків орудує ними в залізничих вагонах. 51,393 почмейстрів наглядає над стільки-ж почтовими „офісами".

Почту перевозять усіми можливими засобами комуникації і транспорту: залізницями, автомобілями, кораблями, аєропланами, возами, кіньми і навіть собаками (на Аляскі).

На протязі минулого року почтові аєроплани пролетіли 2,000,000 миль дороги і перевезли 65,295,920 листів.

Для перевозу свого краму почта має 5,096 своїх вагонів на залізницях, але останніми часами і тут автомобілі почали робити конкуренцію залізницям; перевозить і розвозить почту вже майже стільки-ж автомобілів, 4,930.

На протязі 1923 року виплачено американською почтою 172,000,000 грошевих посилок („моній-ордерів) на загальну суму $1,376,000,000. В ту суму не входять заграничні почтові переводи, якими вислано за границю $34,118,000. В тім самім році з заграници переведено почтою в Америку $19,255,000.

Почта має, як відомо, свій ощадничий банк, гарантований державою. В 1923 році в нім було зложено $134,458,105 щадничих депозитів.

В минувшім році 88,741,000 почтових посилок було вислано реєстровано, а 140,545,000 було асекуровано.

Про розміри цілого того почтового „руху" свідчать ще такі цифри, зіставлені Почтовим Департаментом:

Американська почта зуживає що-річно сама, в своїм внутрішнім господарстві, 300 тон паперу, 175,000,00 ковертів і всяких формулярів, 70,000 кварт чорнила, 35,000 кварт кляйстру, 1,620,000 олівців, близько 6,000.000 сталевих пер і 2,331.000 фунтів мотузків. Для перевозу листів та всяких дрібних артикулів уживає 12,000,000 мішків. Пятнайцять з половиною міліона марок і чверть біліона почтових листів продають що-річно в почтових конторах.

ДОПИСІ.

ФИЛАДЕЛФІЯ, ПА.

$55 з одних хрестин на сироти в краю.

Дня 1. падолиста відбулися хрестини в домі громадян: Семена і Вікторії Рутецьких. Се були хрестини, які вартували то дати в якім вони відбулись. Бо при забаві зібрано найбільшу суму, яку тут колинебудь при такій родинній нагоді зібрано на край. Гром. М. Дубас подібні, що ні та мала дитина не хоче жадного дарунку від гостий ні родичі того не жадають. Але є такі, що такого дарунку від нас дійсно потребують, то є сироти по тих, що згинули на полю слави, в обороні того першого листопада, якого наш нарід нині святкує.

Не треба було богато говорити, бо всі гості, це свідомі громадяни, які не жалують ніколи жертви на ніяку народну потребу і старий край радо спомагають. Вони відчули о що ходить і дали охотно жертву.

Жертвували: М. Насевич $10; по $5: М. Дубас, Г. Слободин, С. Рутецький, Р. Боголянович, С. Мусій, Д. Дмитришин, Г. Крупа; М. Магноска $4, а Р. Кісь $1. Разом зложено $55, які вислано до краю для сиріт по полеглих стрільцях через Обєднання в Филаделфії.

Се дійсно небуденні хрестини, а такі, що їх можна поставити за взір. Честь таким родичам і всім чесним жертводавцям.

Гість.

ПОДЯКА

(З Дженетт, Па.)

Отсим складаю сердечну подяку У. Н. Союзови за запомогу в сумі 125, словами сто двайцять і пять долярів, котру мені переслали через нашого секретаря д. Теодора Королевята з фонду запомогового.

Я зістав тяжко покалічений в майни при роботі. Мені обірвало 4 пальці на нозі, а також зарвало і цілини троха, то я був у шпитали 5 тижнів, а тепер дома, але моя нога ще таки не загоєна добре. Вже близко 5 місяців і ще не знаю, коли буду міг пійти до роботи.

Дорогі Браття і Сестри: Хто-ж би мені дав поміч, якби не У. Н. Союз, сей наш опікун нас всіх Українців в Америці? Тож ставаймо громадно в ряди сеї нашої організаці, а У. Н. Союз подасть руку кождому вчасі потреби, бо ми не знаємо, що коли і де нас чекає.

Також складаю сердечну подяку урядникам нашого відділу 61 за труд, що мене відвідали вчасі моеї хороси, а окремо нашому секретареви д. Т. Королевятови.

Григорій Монюк.

Наші діти.

Малий Івась (як батько вже третій раз вибив його на протязі одного дня): „Тату, ти повинен пійти до лікаря. Твої напади приключаються тепер усе частійше."

КОЛИСЬ А ТЕПЕР.

Були колись на Вкраїні
Ниви заорані,
Пшеницею, житом ярим
Були засіяні.

Було колись на Вкраїні,
Було добра много,
Та не вспіли наші люди
Подбати за нього.

Чужі люди тепер дбають
За все добро наше.
Ми не вспіли оцінити
Того, що найкраще.

Ворог тепер тишком сміесь
З нашої темноти,
Що донині не ідемо
Спільно до роботи.

Анна Хомяк.

Шамокин, Па.

ВИКАЗ НАДІСЛАНИХ ЖЕРТВ НА ЮВИЛЕЙНИЙ ДАР ДЛЯ НАУКОВОГО ТОВ. ІМ. ШЕВЧЕНКА У ЛЬВОВІ.

З Шикаго: Др. С. Гриневецький $10, др. М. Сіменович 10, др. В. Сіменович з женою 30, о. Ф. Тарнавський 10, о. Н. Сіменович з женою 10, Н. Н. 10, М. Белеґай з женою 10, К. Стецюкова 10, о. Задурович 5, др. О. Назарук 10, Р. Смук з женою 10, — Разом 125 дол. переслані через Український Товариський Клюб в Шикаґо. Товариство св. Стефана 30.

З Дідройт, Миш.: 16. сотня 4 округа Січової Орган. $20, Марія Блащук 2, Яцко Тимочко 2, Т. Ф. Литвин 2, Іван Ґулька 2, І. Грибик 2, по 1 дол.: Теодор Королишин, Антін Микитюк, Омелян Микитюк, Павло Боднарчук, Семен Якимець, Іван Волошин, Михайло Федорищин, Данило Доскоч, Теодор Апостол, Антін Баворовський; Ярослава Блащук, 5-літня дівчина 2, Павло Турецький 25, Андрій Блащук 5, о. Лев Сембратович, збірка 10.

З Нюарку, Н. Дж.: Укр. жін. запом. Товариство $20, Комітет Злучених Товариств 10, др. Г. Данищ, збірка як слідує: Григ. Данищ 2.25, Vola Wilson 1.25, Гнат Паландюк 1.25, по 1 дол.: Іван Каліщ, Іван Ордик, С. С. Хорунжий, — Мих. Грушко 0.75, Ол. Сінтончук 0.50.

З Ню Йорку: Комітет Укр. Народ. Товариств $251, на се зложили: чистий дохід із святочного вечера в память Т. Шевченка $136.65, Роман Придаткевич зрікся гонорару 25, Укр. Жін. Громада 25, Вільні козаки міста Львова 18, Жеребецька Любов 11, Богородчани 10, Зоря 9, Агафія Бундзяк (Ню Гейвен) 5, Запор. Січ 5, Вільність в Америці 5, Тисмениця 5, Січ ім. Б. Хмельницького 5.

З Филаделфії: Обєднанне 25, Провидінне 25, Катерина Ткач 10.

З Гемтремк, Миш.: Українські Січовики 4 окр. $100, Обєднанне 35, Теодор Коленда 12.

З Канади (Prelate, Sask): по 5 зол. п.: Михайло Райчиба, Юрій Бабіцький, І. Чарнецький; о. Михайло Ірха 1 дол., Микола Сироїдов, Виннипеґ, 1 дол.

Ніяких більше гроший Наукове Товариство не дістало. Тому, оскільки хтонебудь вислав гроші, нехай вкаже нам дорогу, якою се вчинив.

При сій нагоді складає Наукове Товариство ім. Шевченка у Львові сердечну подяку всім Громадянам і Громадянках в Америці за прислані жертви, які окремо будуть виказані в Хроніці Т-ва, а імена жертводавців вписано в книгу Меценатів нашої наукової і культурної інституції. Гроші ужито вчасти на сплату довгів Т-ва, вчасти на ювилейні наукові видання, котрі вийдуть всі ще протягом сього року в числі що найменьше 5 томів. Хвальну Редакцію Свободи і всі американські часописі просимо перепечатати сей звіт, а ми сю вічливість будемо вважати також ювилейним даром для нашого Товариства.

ЗА НАУК. ТОВ. ім. ШЕВЧЕНКА У ЛЬВОВІ:

Др. Кирило Студинський, голова; **Др. Роман Цегельський**, секретар.

Хитрий мужик.

Дідич довідався, що один селянин у його селі ловить у сильці заяці й продає їх у місті. Тому дідич приказав свому лісничому, щоби наглядав селянина. Лісничий засідався з жандармом і раз удалося йому приловити селянина саме в тій хвилі, як забірався витягнути заяця зі сильця. Прискочив лісничий з жандармом і скрикнув: „Що ви тут робите?" — „Зарав побачите" — відповів спокійно мужик. При тих словах відвязав заяця і вдарив двічі палицею. Заяць дав ногам знати. „Ось бачите, пане жандарм, так муситься провчити тих шкідників! Инакше перегїв би мені всю капусту!"

ЩО ДІЄТЬСЯ В ЛЬВІВСЬКИХ ТЮРМАХ?

(Зізнання політичних вязнів полк. Андрія Мельника і товаришів, яких недавно так страшно побито в львівській тюрмі).

(Продовження)

III.

ЗЕЛЕНИЙ БОГДАН.

Фактичний стан побоїв, який зложив я до протоколу перед суддею (Ліндертом) в дни 21 вересня 1925 р. пополудни. Звертав я увагу, що зізнання мої перед суддею були досить хаотичні, бо щойно попереднього дня, вечером, це є 20.IX. перервав я 4-дневну голодівку, плюс цілковите вичерпання від побоїв.

На питання судді, як і чому співав я в попереднім дни, відповів, що через 2 дні (14 і 15) приблизно півгодинним співом національних пісень протестував я проти побиття — аж до цілковитої інертности, поліцією політичних вязнів. Третого дня, то є 16.IX. між годиною 6 а 7 вечером війшла до нас на келію ґрупа дозорців (до 10 чоловік), з котрих розпізнав я і запамятав тільки старш. дозорця (заступника Маліняка) і дозорця Дреблінґа. Коли Маліняк візвав нас приказом „збєраць сєн", я виступив на перед і запитав Маліняка про причину, вказуючи йому, що ми сидимо вже в тюрмі з горою півтора року і пригадую, що стільки разів повідомляв він нас про якусь інновацію, чи будь яке нове розпорядження, завжди подавав і причини, як також з чийого рамени діється. Маліняк не відповів мені нич і показав мені плечі. Тоді вхопило мене двох дозорців (імени не подам, бо знакомі вони мені тільки з виджения), за рамена, а третий — низького росту, шатин стрижений вус, мабуть з Бриґідок, з всієї сили вдарив мене пястуком в плечі, витручуючи в цей спосіб за двері, на коритар. На коритари біля дверей нашої келії узрів я пана з трома пасками (Ґурський) і цей на скаргу мою перед ним, що зі мною роблять, відповів: „Мільч, стуль писк".

Через якийсь час, в віддалі 4 до 5 кроків від нашої келії задержалися зі мною брутально експортуючі мене дозорці, і я оглянувшись через момент, побачив інжинера Мельника, як його підносили з землі, лиш в сорочці і штанцях. В цім місци просив мене суддя задемонструвати, в якій позиції волоченого бачив я інжинера — на жаль, при всіх зусиллях тіла не міг я цього зробити. Суддя виправдав мене, бачучи моє цілковите вичерпання і як інтенсивно я висилювався, щоби принайменше вдоволити його відповіддям. Коли випив я воду, яку подав мені суддя, сказав, що через момент бачив я інжинера в лежачій позиції, як його ноги і зад лежали на землі, а двох дозорців відтягало його за рамена до гори.

Дозорці спровадили мене на вартівню. Там один з них дорікав мені, що я називав його підчас демонстрації попереднього дня „пахолек". На це відповів я йому, що як що мала місце така обида, то жерело її не у мене.

Через якийсь час зявився на вартівні офіціял Морозовський і коли до него звернувся я за вияснениями, цей з найбільшою злобою погрозив мені: „дам я тобе концертоваць", роблячи при тім жест, котрий в моїм розумінню означає, щоби мене бито. Після того вийшов офіціял з вартівні, а через хвильку впроваджено на вартівню окрівавленого на лици Зиблікевича. Мені на цей вид цілком стихійно вирвалось: „що ви з ним зробили". Зиблікевича проваджено в противну сторону, а мене попровадили дальше ті самі дозорці, держачи мене за руки, до виходу з вартівні. В тім самім часі начали сходитися до вартівні дозорці, котрих я бачив у себе на келії, а також і других, цілком мені не знакомих. На порозі — вартівні і вестибулю, з цілої сили вдарив мене в голову дозорець без лівої руки (Бор) і завдяки тільки дозорцям, котрі мене держали за руки, я не впав на землю. Бор почав мене дальше бити по голові, а прочі дозорці в груди, плечі, живіт. Серед тих побоїв пустили мене дозорці і я впав на землю. Тоді всі почали мене копати куди попало. Рану на нозі і дві рани в лівій пахвині показав я судді, що він запротоколував, запротоколував також по всій правдоподібности синець в околиці полового органу. Не можу точно сказати, чи копнення сильне в черево чи в ядра, спричинило, що я зімлів. Також перед страченням притомности долетіла мене обидлива фраза: „маш, (чи ма) на цале жице".

Що далі було, не пригадую; знаю тільки, що до притомности прийшов допера тоді, коли випровадили мене на подвіря і я віддихнув свіжим воздухом. Серед штуханців з всіх сторін всадили мене до поліцейської кибітки, де сиділи вже інж. Мельник і тов. Бігун.

На Бриґідках примістили мене в казенці ч. 1. Допера 5-го дня се є 21.IX. був у мене лікар др. Гайсиґ, як приобіцяв фельшер, що був у мене попередного дня пополудни і призначив мене до шпиталя.

Фельшер прийшов до мене, не так оглянути мене побитого, як просити, щоби заперестав я голодувати. І коли при заступникови Снецькому приобіцяв мені на другий день лікарські оглядини, я випив чай, котрий він мені приніс.

Справа Василя Костинюка.

Дня 20. серпня 1925 р. львівська поліція арештувала В. Костинюка під закидом злочину головної зради.

Дня 22. серпня 1925 р. його переслухано а дня 24 серпня спроваджено з вязниці поліційної до комнати переслухань і немилосерно збито по цілім тілі прикладами, ґумовими патиками. Бито і по пятах, так що на пятах виступили опухнення.

До суду відставленого його допера дня 11. вересня 1925. значить на поліції держано повних 22 дні.

Дня 11. вересня 1925 р. оглянув Костинюка лікар вязничний, ствердив знаки побиття і списав з ним протокол, в котрім ті знаки побиття підтверджує, а опісля осадив Костинюка в комнаті для хорих.

Дня 14. вересня 1925 р. інтерветіював у комісара вязничного Анґельського Др. Федак і Др. Ганкевич і цей сказав, що разом з лікарем вязничним оглядав Костинюка, та не найдено ніяких слідів побиття.

Допера 16. вересня 1925 р. на усильні інтервенції д-ра Шухевича в президії суду переслухав Костинюка слідчий суддя. Значить переслухання наступило допера в пятім дни побуту в арештах суду, а в 27 дни його арештовання взагалі.

Дня 17. вересня 1925 р. оглянув Костинюка приватний лікар Др. Куровець і в присутности слідчого судді і Дра Шухевича ствердив такі самі пораження, які вже перед тим ствердив протоколярно вязничний лікар.

Справа Мельника і тов.

(Заподання Коваленка).

Я сидів у вязниці при вул. Баторія в келії ч. 32 разом з Штайґером. Передовсім мушу подати, що коли всім політичним вязням не вільно з хати подавати ніяких овочів, солощів і инших ліпших річий, бо заряд вязниці уважає це за люксус, чого знову заборонює реґулямін вязниць, то Штайґерови доставлювано від родини без перепон зі сторони заряду найвищуканші заграничні овочі, солодощі, всякого рода напої алькоголічні (горівки, лікери, вина, пиво) і пр.

Коли нам вільно говорити з родиною тільки через сітку, з з додатком в послідних часах ще деревляної перегороди і то найбільше з трома членами родини, то Штайґера заряд вязниць спроваджує до осібної комнати, де до него приходять цілі десятки ріжних кревних і говорять без контролі якої небудь, так довго, як довго їм забагнеться.

Дня 16. вересня 1925 р. прийшов о годині 4 після пол. дозорець **Дреблінґ** і наказав, щоби ми оба забрали річи і пішли на иншу казню ч. 13. Я просився до рапорту з причини переведення мене на иншу келію, але **Марцінув** сказав мені на це: „бендзє пану дзісяй лепши рапорт".

На 13 сиділи вже комуніст Кранц, Люпул і ще якійсь комуніст незнаного мені назвиска.

О годині 5.15 війшов до келії **Маліняк,** покликав Люпула. Коли Люпул вийшов зовсім добровільно і скрився за дверми, почув я страшний крик, що походив зараз зза дверей і відгомін биття. Я голосу Люпула не знав, бо сидів з ним допера кілька хвилин, але Кранц сказав, що то кричить Люпул.

Через вязничне вікно побачив поліцейську криту каритку.

Заглянув до „візитирки" і побачив, як дозорці вязниці тягнули по земли Зеленого і Мельника. Обох їх били кольбами і копали ногами. Мельника тягли так, що держали в руках, ноги, а голову і плечі волочили по підлозі набитій вистаючими цвяхами. Коло самої 13 дозорець **Аксаміт** (з Бриґідок) ударив Мельника кольбою з цілим розмахом. Мельник мав лице накрите полотном і стогнав важко.

Ад Зиблікевич.

Зиблікевича вели з завязаними рушником очима, копали і били прикладами, а він кричав: „мордують".

Невідомий комуніст.

Котрийсь дозорець покликав сего другого комуніста, що сидів з нами на казни (він не мав зубів) і зараз за дверми якийсь поліціянт ударив його в твар.

Видючи, що нас всіх політичних перевозять десь до иншої вязниці, я надіявся що і мене перевезуть, тому я зібрав свої річи, одяг плащ, щоби як будуть бити не дуже боліло і чекав, заглядаючи від часу до часу через візитирку, що діялося на коритари.

Вкінци двері відчинилися, війшов якийсь незнаний мені поліціянт без нумеру (котрого я сейчас пізнаю в разі конфронтації). За ними стояв **Маліняк.** Один з них крикнув:

— Коваленко!

— Де я піду? — була моя відповідь.

— Це вас не обходить! — заявив Маліняк.

— Як іду, то беру всі свої річи, аби мені не пропали — заявив я.

— Проше жечи зоставіць, а пальто здйонць — крикнув Маліняк.

Поліціянт позволив іти убраним в пальто, з чого я був дуже рад, бо удари, які я дістав, не були надто болючі.

На коритари ударив мене цей поліціянт так сильно поза ліве ухо, що я полетів по сходах і упав в низу на цілу купу дозорців, котрі почали мене бити кольбами і копати ногами. Дозорець **Бор** з желізною рукою заткав мені уста, щоби не кричати. Били мене **Дреблінґ і Шеремета,** а Шеремета при тім кричав: „Я ці дам кшичець Україна!"

При тім стояв **Маліняк.** Мене злапали за голову і товкли нею до стіни. Коли Маліняк закомандував: „пусьціць ґо" — всі мене перестали бити і котрийсь дав так сильно копняка в зад, що я стрімголов покотився по сходах і відбився на долі о протилежну стіну.

В другім вестибулю, що веде до канцелярії, стояло начальство вязничне з Бриґідок, котрого я по назвиску не знаю але можу в разі конфронтації винних показати, з ними стояв Кольберґер. Я падаючи зі сходів ударився о Кольберґера, а цей сказав: „по тважи не біць, бо бендом знакі".

Опісля серед побоїв ведено мене до каритки, де були вже Білянський, Воробець, котрі стогнали.

Мені пустилася кров устами і носом, хустину окровавлену і білля я задержав для зроблення з них ужитку в разі потреби.

В Бриґідках кинено мене до келії відосібненої з твердим ложем. На другий день я ожидав лікаря, прийшов др. Гайсиґ.

Я показав йому кров, цей подивився, нічого не відповів, пішов дальше і до нині я його більше не бачив.

Комісія судово - лікарська кпила собі з мене, що я „здрув" а на оказану рану на коліні сказала, що я собі десь задрапав.

— Пан тенґі як домб, лепей било сен женіць як ве вензеню седзіць — закінчили свою візиту доктори.

Зиблікевича так збито, що ішла йому з уст кров.

Заподання Ярослава Барановського.

Перебіг авантури описує як всі инші і додає, що бив його **Дреблінґ.** Під око дістав від него так сильний удар, що через три дни на око не бачив. Биття мало місце по 6-дневній голодівці. Був в горячці і в такім стані кинено його до льоху, де пересидів один день, аж його витягнув звідти якийсь делеґат.

Заподання Романа Барановського.

Критичного дня я лежав хорий в горячці. Війшло 4 дозорців і без жадного візвання взяли з ліжка і викинули на коритар. Там били його дозорці кольбами, копали обцасами. Пізнав між тими, що били, **Дреблінґа і Встонжку.**

Морозовський був при тім і кричав: „по очах не біць бо бендом знакі".

Свідки биття: Францішек Бобер, вязень на келії 46 і вязничний фризієр.

Загальне.

По виїзді делеґата з Варшави приготовлено для політичних осібну кондиґнацію в вязници на Баторія. Є це ряд келій положених на партері, найгірші келії у вязници. Вогкі, без жадного продуву, доступу воздуху вікнами до півночи, так що ніколи не мають світла. Є се тимбільше разяче, що політичні звичайно люди інтеліґентні, слабші проте фізично, а дальше з огляду на це, що політичні справи є більших розмірів, проте слідство тревае дуже довго.

Проти Барановських і тов. точиться слідство о злочин з § 58 к. з., проте о злочин наскрізь політичний. Коли оборонець Барановських в часі голодівки зажадав полекші для них як політичних, відповів комісар вязниці, що це не є політичний злочин.

(Дальше буде).